Het memoriaal van Neugengamme

Le KL Neuengamme

Johan Puttemans

Édition électronique

URL : <https://journals.openedition.org/temoigner/7771>

DOI : 10.4000/temoigner.7771

ISSN : 2506-6390

Cet article est une traduction de :

Le KL Neuengamme - URL : <https://journals.openedition.org/temoigner/7766> [fr]

Éditeur :

Éditions du Centre d'études et de documentation Mémoire d'Auschwitz, Éditions Kimé

Édition imprimée

Date de publication : 1 octobre 2018

Pagination : 20-29

ISBN : 978-2-930953-076

ISSN : 2031-4183

Référence électronique

Johan Puttemans, «Het memoriaal van Neugengamme», *Témoigner. Entre histoire et mémoire* [Online], 127 | 2018, Online op 10 février 2022, geraadpleegd op 14 février 2022. URL: <http://journals.openedition.org/temoigner/7771> ; DOI: <https://doi.org/10.4000/temoigner.7771>

HET MEMORIAAL VAN NEUENGAMME

♦ Om economische redenen legde de SS in 1942 een spoorweg aan: goederen die in het kamp waren geproduceerd, konden zo worden weggevoerd. Het was ook de plek waar de gedeporteerden aankwamen.

→ Johan Puttemans
vzw Auschwitz in Gedachtenis

© Johan Puttemans/vzw Auschwitz in Gedachtenis

Wanneer de SS in september 1938 de Klinkerwerke (een steenbakkerij) in de nabijheid van de stad Neuengamme opkoopt, beslist ze er een kamp op te trekken waar dwangarbeiders uitgebuit moeten worden. Het kamp, eerst als onderdeel van KL Sachsenhausen, herbergt de eerste gedetineerden in december van datzelfde jaar. Pas in juni 1940 wordt het onafhankelijk.

(Gaston Vandekerckhove, *20 Ronsenaars in de hel van Neuengamme*, Maarkedaal: Ceres, 1976)

Op zo'n vijftien kilometer ten zuidoosten van de Duitse stad Hamburg richt de SS een kamp op voor kampgedetineerden die ingezet worden in het nabijgelegen kleiveld en de daaraan gekoppelde steenproductie. Hitler en diens architect Albert Speer, die megalomane plannen koesteren voor de bouw van hun Duizendjarige Rijk, eisen veel bakstenen op voor de bouw van Duitse steden. De jaren daarop kennen een forse uitbreiding van nevenkampen van KZ Neuengamme, met precies dat doel.

Het zware slavenwerk, in combinatie met door de SS opgelegde lijfstraffen, systematische verhongering, slechte hygiëne en samenhangende ziekten leiden tot een hoog dodental. De lichamen worden tijdens de eerste jaren naar het crematorium van Hamburg gevoerd om ze daar te verbranden. Pas in 1942 richt het kamp een eigen crematorium in.

Tegen het einde van 1943 worden ook vrouwen naar KL Neuengamme gedeporteerd. Hun aantal stijgt tijdens de zomer van 1944, wanneer vrouwen

uit oostelijke kampen, zoals KL Auschwitz, worden geëvacueerd.

Eind 1944 telt KL Neuengamme, inclusief de nevenkampen, ongeveer 49 000 kampgedetineerden. Daaronder bevinden zich de in juli 1944 aangekomen Fransen.

Op 26 april 1945 worden duizenden kampgedetineerden in vier schepen geladen. Ze dobberen meerdere dagen in de baai met amper voedsel of drank. Onder andere het schip Cap Arcona wordt door de Britse luchtmacht onder vuur genomen. De RAF meende dat de schepen geladen waren met SS-mansschappen die elders ingezet zouden worden in de strijd. Duizenden mensen komen hierbij om het leven.

Op 4 mei 1945, twee dagen nadat de laatste gedetineerden zijn weggevoerd, wordt KZ Neuengamme bevrijd door de geallieerden. In totaal zullen ongeveer 106 000 mensen een passage hebben gemaakt in het concentratiekamp. Zo'n 42 900 gevangenen (ofwel 40%) overleven de Tweede Wereldoorlog niet. Om en bij de 4 800 Belgen werden naar KL Neuengamme gedeporteerd.

♦ De voormalige ingang tot het concentratiekamp vormt vandaag de toegang tot de KZ-Gedenkstätte Neuengamme. In het memoriaal bevindt zich een museum en een studiecetrum.

© Johan Puttemans/vzw Auschwitz in Gedachtenis

Na de Tweede Wereldoorlog bezet het Britse leger het voormalige concentratiekamp om er SS'ers en nazi's op te sluiten. In 1948 wordt het oord door de stad Hamburg gebruikt als gevangenis. In de loop van de jaren vijftig verschijnen de eerste gedenktekens en memorialen, krijgen uitbreiding in de twee decennia daarop. Toch zullen tot 2006 minstens delen van de ruimte nog benut worden als gevangenis. In 2007 wordt het geheel dan ingericht als memoriaal. ■

→ **Meer weten**

♦ www.kz-gedenkstaette-neuengamme.de

© Johan Puttemans/vzw Auschwitz in Gedachtenis

De metalen structuur symboliseert de wachttorens van waaruit SS-wachters alle kampgedetineerden nauwlettend konden controleren.

Onder deze boom, naast de barakken, hielden de SS'ers een moestuin. De assen van de verbrande lichamen werd er als meststof gebruikt.

© Johan Puttemans/vzw Auschwitz in Gedachtenis

© Johan Puttemans/vzw Auschwitz in Gedachtenis

De gevangenis, *Bunker* genaamd, werd aanvankelijk gebruikt als tuchtmaatregel in het kamp zelf. Later werd de plek ingericht als gaskamer voor hoofdzakelijk Sovjetkrijgsgevangenen.

© Johan Puttemans/vzw Auschwitz in Gedachtenis

In het najaar van 1942 werden gedetineerden hier met *Zyklon B* vergast. De matglazen wand symboliseert de oorspronkelijke houten muur van de *Bunker*.

© Johan Puttemans/vzw Auschwitz in Gedachtenis

◆ Na een lange en vermoeide werkdag stonden de kampgedetineerden soms urenlang op de *Appelplatz*. De meest uitgeputte onder hen overleefden de inspanning niet.

Op de *Appelplatz* is vandaag nog goed te zien waar ooit de barakken stonden. ◆

© Johan Puttemans/vzw Auschwitz in Gedachtenis

© Johan Puttemans/vzw Auschwitz in Gedachtenis

© Johan Puttemans/vzw Auschwitz in Gedachtenis

◆ Dit type gebouw werd als *Block* benut. De SS sloot er zo'n 3000 kampgedetineerden in op. Sinds 2005 is hier de permanente tentoonstelling te bezoeken.

◆ De welbekende stapelbedden, die een goede nachtrust onmogelijk maakten.

© Johan Puttemans/vzw Auschwitz in Gedachtenis

◆ Deze vlakte is vandaag met gras begroeid, maar vroeger werd er klei ontgonnen. De grondstof werd met wagonnetjes naar de nabijgelegen fabriek gevoerd.

In de fabriek werden uit de klei bakstenen gemaakt. ◆

© Johan Puttemans/vzw Auschwitz in Gedachtenis

© Johan Puttemans/vzw Auschwitz in Gedachtenis

◆ Dit monument herdenkt alle slachtoffers die gevallen zijn in het voormalige concentratiekamp Neuengamme.

◆ In de glazen uitstalkast in het museum hangen vaandels van verschillende nationaliteiten, waaronder die van de Nationale Confederatie van Politieke Gevangenen en Rechthebbenden van België.

© Johan Puttemans/vzw Auschwitz in Gedachtenis

Op de vier muren
op de eerste verdieping
staan alle namen
van de gestorven
kampgedetineerden
geschreven.